

Utlåtande kring specialomsorgsdistriktens ställning i landskaps- och vårdreformen

Social- och hälsovårdsministeriet har bett SVM Riitta Hakomaa och socialrådet, SVM Markku Niemelä att utreda specialomsorgsdistriktens ställning i social- och hälsovårdsreformen. Syftet är att överföra ansvaret för ordnandet av social- och hälsovårdens uppgifter till landskapen från och med den 1 januari 2020. Till landskapen överförs samtidigt tillgångarna och skulderna från samkommunerna för specialomsorgsdistrikt, och som en del av dessa även samtliga fastigheter och lokaler.

En av dessa omsorgsdistrikt är Kårkulla samkommun som har ansvar för den svenskspråkiga specialomsorgen i hela landet.

En utgångspunkt i social- och hälsovårdsreformen har varit en integrering av tjänsterna för personer med utvecklingsstörning i landskapets övriga social- och hälsovårdstjänster. Funktionshinderservicen ska vara en del av de tjänster som landskapet ordnar och som det kan producera på de sätt som lagen föreskriver. Vissa tjänster och uppgifter får samlas till större helheter i ett eller flera landskap. I reformen av funktionshinderlagstiftningen föreskrivs om säkerställande av tjänsterna inom socialvården för alla grupper av personer med funktionsnedsättning enligt deras behov. Utredarnas uppgift har bland annat varit att utreda hur man ändamålsenligt organiserar krävande tjänster för personer med funktionsnedsättning.

Utredarna kom med sin rapport i början av september och den kommer att tas hänsyn till och bedömas vid förhandlingar mellan social- och hälsovårdsministeriet och landskapen under hösten 2018.

Utredarnas rapport är på remiss och finns på webbplatsen **utlåtande.fi** från den 6 september till och med den 1 oktober 2018.

FDUV har intervjuats av utredarna under våren och flera av de synpunkter som FDUV framfört har beaktats i rapporten.

Rapportens styrkor

1. Det poängteras att tjänster för personer med funktionsnedsättning ska finnas i närsamhället och de ska produceras som närservice
2. Det redogörs för den nuvarande funktionshinderpolitiken och de förändringar som är på gång utgående från FN:s funktionshinderkonvention
3. Det föreslås övergångsperioder då Kårkulla genom avtal skulle få fortsätta producera service i olika landskap; detta ses som nödvändigt för att garantera tillräcklig servicekapacitet och kontinuitet
4. Det föreslås att organiseringsansvaret för svenskspråkig funktionshinderservice inte ska centraliseras till ett landskap
5. Det föreslås att det finns ett svenskspråkigt kompetens- eller resurscenter, men den föreslagna formen kräver ytterliga utredningar

Allmänt

Rapporten lyfter upp Kårkulla samkommuns tjänster som oerhört betydelsefulla för den svenskspråkiga befolkningen, särskilt för personer med intellektuell funktionsnedsättning och med autismspektrum. Rapportens svaghet är att andra producenter inte beaktats i den grad som de kunde. Det finns de facto alternativ i Svenskfinland även om de inte för närvarande är så många. Folkhälsan, FDUV som erbjuder kompetenshöjande verksamhet och utbildning, Finlands Svenska Synskadade och föreningen JAG är några exempel på att tjänsteproducenter som inte beaktats tillräckligt i rapporten. Också vissa kommuner har egen produktion.

För vissa grupper saknas det tjänster. En stor utmaning är avsaknad av professionell personal, särskilt i huvudstadsregionen. I rapporten presenteras Kårkulla som en föregångare i jämförelse med de övriga omsorgsdistrikten. Det ger inte en fullständig bild av verksamheten. Under en tidigare period var Kårkullas verksamhet välutvecklad men har inte i dag utvecklats i samma takt. Kårkulla har mycket bra verksamhet men borde utvecklas gällande mobila tjänster och bredda serviceutbudet både inom service och dagverksamhet och framförallt med tanke på flexibla serviceutbud. Många familjer påtalar behovet av alternativ till Kårkullas tjänster.

Som en brist i rapporten ser vi också att enbart Kårkullas utlåtande finns med som källa medan andra alternativa lösningsförslag som organisationerna presenterat utelämnats. Det blir oklart om utredningsmännens rapport leder till en koncentration av servicen till det som i dag är Kårkulla trots ambitionen att utveckla tjänster i närsamhället.

Organiseringsansvar

Om man centraliserar de svenskspråkiga tjänsterna för mycket kan det uppstå svårigheter för landskapen att upprätthålla kompetensen hos den svenskspråkiga personalen. Redan nu finns det svårigheter för Kårkulla att upprätthålla en bra nivå på

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland

tjänster till exempel i Helsingforsregionen och en del av Österbotten. Bäst har tjänsterna utvecklats i Åboland där centraladministrationen och deras Expert- och utvecklingscenter finns. För att kunna utveckla verksamheten behövs en starkare koppling till närsamhället än vad som nu planeras.

Kårkullas förslag att ansvaret för att ordna all funktionshinderservice för svenskspråkiga ska överlåtas genom lag till ett enda landskap och vidare till ett separat affärsverks ansåg utredarna inte vara bra. Det kan innebära betydande risker och leda till en ojämlikhet i servicen för personer med funktionsnedsättning. De som bor i de andra landskapen garanteras inte service på samma nivå som de som bor i det landskap som skulle ha organiseringsansvar.

Utredarna föreslår att all befintlig svenskspråkig funktionshinderkompetens bevaras i landskapen. Men det förblir dock oklart vilka delar som handlar om organisering och därtill anknytande ansvar och vilka delar som handlar om produktion och produktionsansvar. Organiseringsansvaret måste finnas i alla landskap. Den som har organiseringsansvar har en central roll när det gäller serviceplanering. Det är viktigt att landskapen har god kännedom om de olika alternativ som finns på svenska. Varje tvåspråkigt landskap måste beakta de svenskspråkigas behov och alla svenskspråkiga tjänsteproducenter bör aktivt sprida information om sina tjänster.

Kompetens- eller resurscenter

Utredarna föreslår att det bildas ett kompetens- eller resurscenter som ett affärsverk och hänvisande till Kårkullas nuvarande Expert- och utvecklingscenter EUC. Centret skulle ha ansvar för bland annat utvecklings- och utbildningsverksamheten, och kris-, forsknings- och rehabiliteringstjänster. I början skulle kompetens- eller resurscentret betjäna personer med intellektuell funktionsnedsättning och med autismspektrum (Kårkullas nuvarande kundgrupper), men i ett senare skede även en bredare målgrupp.

FDUV har också föreslagit att det behövs ett svenskspråkigt kompetenscenter för funktionshinderservice. Vi behöver ett särskilt center som garanterar tjänster som förutsätter ett specialkunnande och som är svåra att upprätthålla i varje landskap på svenska. Kompetenscentret kunde ha specialenheter för undersökning, krisvård och rehabilitering samt ansvar för fortbildning av personal. Centret kunde fungera områdesöverskridande mellan de tvåspråkiga landskapen. Verksamheten kunde arrangeras i bolagsform, till exempel som ett samägt bolag för de tvåspråkiga landskapen. Det gemensamma bolaget kunde köpa underleverantörstjänster från olika producenter.

FDUV:s förslag skiljer sig från utredarnas förslag till de punkter att utredarna vill utgå från Kårkullas nuvarande verksamhet i stället för att ta in andra svenskspråkiga producenter. FDUV föreslår istället att kompetenscentret är ett samägt bolag. Särskilt problematiskt blir utredarnas förslag eftersom de föreslår att centret ska ha hela

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland

ansvaret för utveckling och utbildning inom funktionshinderservicen. Inom detta område har det funnits svagheter hos Kårkulla och till exempel FDUV har fått en allt större roll. FDUV:s utvecklingsverksamhet har vuxit under de senaste tio åren (med finansiering från STEA) på grund av efterfrågan av utbildning och utveckling.

FDUV anser att det måste göras en grundlig utredning över vilken roll ett dylikt kompetenscenter kunde ha. I utredarnas förslag är kopplingen till Kårkullas tjänster för uppenbar och en sådan centralisering kan leda till en allt starkare monopolställning som inte är bra med tanke på grundläggande fri- och rättigheter. Dessutom utgår man alldeles för mycket från de omfattande investeringar som Kårkulla gjort i Egentliga Finland. Att utveckla tjänster utgående från tidigare investeringar och strukturer är inte bra, tjänsterna måste utvecklas utgående från de behov och den verklighet som personer med funktionsnedsättning har. Funktionshinderorganisationerna har enhälligt och under flera års tid motsatt sig att ett kompetenscenter i sin helhet bygger på tidigare Kårkulla samkommuns organisering och dess placering i Pargas.

Helsingfors den 21 september 2018

Lisbeth Hemgård/FDUV

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland